

Mészáros Rezső rektor az integráció első fél évéről

„Csak előre lehet menekülni”

A szege-di felsőok-tatási in-tegráció si-keres, de a vártnál las-sabban ha-lad. Ennek

belső, emberi okai is van-nak, hiszen néhányan nem szívesen veszik tudomásul, hogy a régi, megszokott rend megváltozott. Ugyanakkor jó néhány külső körülmény is hátráltatja a folyamatot, és az egységes egyetem jelenlegi finanszírozási rendje sem megfelelő. A Szege-di Tudományegyetem első fél évéről, és a következő hónapok feladatairól beszélgettünk Mészáros Rezső rektorral.

– Mi történt a Szege-di Tudományegyetemen az integráció első fél évében?

– Az integráció első évében, az úgynevezett inkubációs időszakban a legfontosabb feladat a központi szervezettek: a rektori hivatal és a gazdasági-műszaki főigazgatóság létrehozása. A rektori hivatalt már az év elején felállítottuk, kizárólag „hozott anyagból”, vagyis a volt intézmények személyi állományából, hiszen a magyar felsőoktatás semmiféle plusz forrást nem kapott az új szervezetek létrehozására; a pénzt a karok saját költségvetésükből adták össze. A gazdasági-műszaki főigazgatóság esetében is létrejötték a nagyobb központi egységek: a főigazgató „csapata”, a műszaki, a pénzügyi, a közbeszerzési csoportok, melyeknek egységes főigazgatóságként a törvény szerint jövő év elejétől kell működniük. Mindezek alapján az egyetemi tanács legutóbbi ülésén el is fogadta az egyetem szervezeti felépítését. A mindennapi működés biztosítása mellett már most hosszú távra is gondolkodni kell, ezért elkezdődött az intézmény jövőképe kialakítása. A karok elkészítették saját hosszú távú terveiket, ebből a stratégiai bizottság alkotja majd meg az egyetemi jövőképet, melyet év végéig elfogadásra kész állapotba kell hozni.

– Mennyire elégedett mindazzal, ami eddig történt?

– Az integrált intézmény kialakításának első lépései sikeresnek tekinthetők, hiszen a törvény által előírt kötelezettségeinket maradéktalanul teljesítettük, miközben a legfontosabb három dolog, az oktatás, a kutatás és a kapcsolati-rendszer nem sérült. Ugyanakkor a folyamat lassabban halad, mint azt előre elképzeltük.

Éles helyzetek, elterő technikák

Szeged előnyös helyzetben volt a többiekhez képest, hiszen az egységes egyetem létrejöttét komoly előkészítési munka előzte meg felsőoktatási szövetség időszakában, de az akkori beszélgetések és a mostani éles helyzetek között nagy különbség van. Mint ki derült, a különböző intézményekben egészen eltérő szemléletek, technikák, hierarchiák működtek itt egymástól száz méterre, ebből adódóan bizonyos, nem tragikus, de a gyors döntéseket hátráltató személyes konfliktusok is kialakultak. Éppen a folyamat lassúsága, és bizonyos belső és külső

Mészáros Rezső: Az integrációs folyamat sikeres, de lassúbb, mint gondoltuk. (Fotó: Karnok Csaba)

akadályok miatt nem vagyok teljes mértékben elégedett.

– Milyen belső akadályokra gondol?

– Elsősorban arra, hogy mind az akadémiai, mind az adminisztratív dolgozók körében, ha nem is nagy számban, de érzékelhető ellenérzés a folyamat elömlését. Ennek hátterében az van, hogy néhány emberben még él a remény, hogy hátha végül mégsem lesz az egész integrációból semmi, és visszaáll a régi rend. Nagyon sok idő és energia megy el arra, hogy az embereket meggyőzzük: a mai helyzetben csak előre lehet menekülni. Kétségtelen, hogy a változás megzavarta a megszokott rendet, és vannak, akik ezt nem szívesen veszik tudomásul. Ezt megértem, az ellenérzéseket türelmellel viselem, de ha már a folyamat szándékos akadályozásáról van szó, kénytelen vagyok határozottabban fellépni. Az egyéni és a kiscsoportos szempontok nem sérthetik az egyetem érdekeit, az érdekesítését.

– A legtöbb vita mindenütt a pénz körül van. Hogyan működik a közös kassza a Szege-di Tudományegyetemen?

– Komoly problémát jelent, hogy a társult intézmények nagyon eltérő gazdasági kondíciókkal léptek az integrációba. Az oktatási kormányzat elképzelései szerint ez nem okozhat gondot, mert szerintük az egyetemen belüli pénzelosztással ez a probléma kiküszöbölhető. Azt mondják, ők leküldik az egyetemnek a hallgatók után járó összes támogatást, amit az egyetemi tanács osszon el a karok között úgy, hogy csökkentjük a legnehezebb helyzetben levő karok problémáit. Igen ám, de a hallgatók, akik után a fejkvótát kapjuk az egyes karokon vannak, így a relatíve jobb anyagi helyzetben levő karok is igényt tartanak a nekik járó összegre. Az egyetemi tanácsban pedig a karok képviselői ülnek, így az újraelosztás tekintetében soha nem jöhet létre a döntéshozás szükséges konszenzus.

A kari önállóság konfliktust szülhet

– Vannak, akik azt mondják, túlságosan nagy a kari

önállóság ahhoz, hogy valóban egységes egyetem alakuljon ki. Ezek szerint osztja ezt a nézetet?

– Voltaképpen igen. A kari önállóság kapcsán azonban nem arról van szó, hogy a karok vezetői valamiféle túlzott erőpozíciót akarnának megteremtteni, vagy éppen a rektort korlátok közé szorítani. A kérdés ennél lényegesen bonyolultabb és egyike azon jelenségeknek, amelyek az elmúlt fél évben valamennyi új intézményben a felszínre kerültek. Az ideit, átmeneti, úgynevezett inkubációs év szabályozása szerint – elsősorban a főiskolai – karoktól nem lehet 10 százaléknál nagyobb összeget elvenni központi egyetemi célokra a nekik járó normatívából. Az természetes, hogy a karok vezetői a végsőkig küzdenek a nekik járó összegért, hiszen az egész magyar felsőoktatás alulfinanszírozott, minden fillérré szükség van. Csak hogy a finanszírozás jelenlegi formája azért is rossz, mert nem különíti el a képzési, működési és fenntartási összegeket. Ebből következik, hogy a „közös kassza” ma úgy jön létre, hogy a karok a hallgatók alapján nekik járó összegből adnak pénzt a központi szervezetek működtetésére és szintén intézményi tevékenységekre, például a nemzetközi kapcsolatokra, a PR-tevékenységre. Vagyis a karok „megvásárolják” ezeket a szolgáltatásokat. Tulajdonképpen ez is elfogadható technika, alkalmas arra is, hogy feltárja, mi mennyibe kerül az egyetemen belül. Azt gondolom, hogy egy év tapasztalata alapján, ezek az összegek jó közelítéssel meghatározhatók, és a kari vezetők, a gazdasági főigazgató és a rektor konszenzusa békét hoz. De ez az állapot csak addig tartható, amíg elkezdődik az egyetem stratégiai céljainak megvalósítása. A stratégia – természetéből következően – prioritásokat határoz meg, amelyek nem egyformán érintik a karokat, de a megvalósítás minden kar kötelessége lesz, lévén az egyetemi cél. Nem nehéz megjósolni, hogy ez konfliktushelyzetet teremt. Ugyanakkor az egyetem csak akkor fog fejlődni, ha megvalósítja a közös kialakított jövőképét. Ebben a folyamatban a dékán vagy a kari főigazgató már nemcsak egy

vezető is, és ebben a minőségében kénytelen lesz a kari önállóság tekintetében is kompromisszumokat kötni. Azt gondolom, hogy a jövőben nem a kari önállóság hangsúlyozása lesz fontos, hanem inkább az az egyensúly, ami képes lesz megfelelően kezelni a kari és az egyetemi érdeket.

– Milyen külső akadályokat lát az egységes egyetemek előtt?

– Éppen ezekről az akadályokról szól a Magyar Rektori Konferencia (újraavastott elnöke Mészáros Rezső – a szerk.) június 27-i állásfoglalása, mely kimondja, hogy az integrációs folyamatot komolyan hátráltatják a felsőoktatás megoldatlan problémái.

A politika érzékenysége csökkent

Több éves próbálkozás ellenére sem jött létre működőképes, egységes gazdasági-információs rendszer, amelyet az oktatási kormányzat központilag kíván kialakítani az integrált egyetem számára. Ennek hiányában az eddigi rendszereinket kell összefésülni, ami jóval nehezebb, mint átvenni egy olyan rendszert, amit az új helyzetnek megfelelően fejlesztettek ki. Nem jött létre az országosan egységes kreditrendszer sem, miatt nekünk a jövő év elejére ki kell dolgoznunk a sajátunkat. Jobb lett volna ezt is országosan, egységes szemlélettel kialakítani. Egyre élesebben jelentkeznek az akkreditációs és engedélyezési eljárások lassúságának problémái is. Az új, integrált intézményeken belül – szerencsére – egyre másra merül fel új, interdiszciplináris, az aktuális piaci igényeknek megfelelő szakok indításának lehetősége. Ugyanakkor a szakalapítás engedélyezése olyan lassú, hogy lehetetlen rugalmasan reagálni az új igényekre és lehetőségekre. Ezen feltétlenül változtatni kell. Szerencsétlen körülménynek tartom, hogy még mindig nem indult meg a világbanki beruházás. A Szege-di Tudományegyetemen összesen 22 ezer hallgató van, ekkora tömeget csak úgy lehet megfelelően kiszolgálni, ha megvannak hozzá az infrastruktúrális feltételek. Ugyanakkor a szege-di felsőoktatásban évtizedek óta nem volt komoly beruházás. Úgy érzem,

az egyetem és főiskolák időben „váltottak” a felsőoktatás átalakítására vonatkozó igényeknek megfelelően, ugyanakkor nem tapasztaljuk, hogy a felsőoktatás irányítási rendszere is „váltott” volna technikájában, szemléletében, koncepciójában. A politika felfelvetően úgy gondolja, azzal, hogy az integráció mellett döntött, megtette a dolgát a magyar felsőoktatás átalakítása ügyében, ezért érzékenysége a problémáink iránt csökkent. Pedig most kellene igazán odafigyelni arra, milyen irányba tart a megkezdett folyamat.

– Milyen feladatokat kell elvégezni a következő fél évben?

– Be kell fejezni a központi egységek, a lektorátus, a testnevelés tanszék, a könyvtár és a hallgatói informatika összehangolásának előkészítését, hogy január elsejétől ezek működni tudjanak.

Az ember marad, a szék nem

Fel kell állítani egy olyan munkacsoportot, melynek feladata az intézményen belüli párhuzamoságok, átfedések feltárása lesz, valamint az, hogy az optimális belső szerkezetre javaslatot tegyen. Nem arról van szó, hogy a párhuzamoságokat minden esetben meg kell szüntetni, de meg kell találni a leghatékonyabb szervezeti formát, a humánerőforrás megfelelő elosztását. Senkinek nem kell attól tartania, hogy az oktatói körben tömeges elbocsátásokra kerül sor, hiszen a növekvő hallgatói létszámhoz képest így is kevés az oktató, de a tanszékek jelenlegi rendszere nem felel meg teljes mértékben az integrált egyetem feladatainak. Az tehát, hogy az emberek nem kerülnek az utcára nem azt jelenti, hogy mindenki ugyanabban az asztalnál folytathja majd a munkáját. Az elkövetkező néhány évben a Szege-di Tudományegyetem tanszéki struktúrája biztosan lényegesen meg fog változni, és hosszú távon az is elképzelhető, hogy módosul a kari struktúra is. Azt gondolom, hogy a második fél évben kevésbé látványos, de keményebb munka vár ránk.

Keczer Gabriella

A Magyar Rektori Konferencia nyilatkozata

A Magyar Rektori Konferencia megalakulása (1988) óta a legfontosabb feladatának tekinti a felsőoktatás-politika kialakításának és megvalósításának segítését. Az elmúlt tizenkét évben a rektori konferenciának is szerepe volt abban, hogy a magyar egyetemek a növekvő terhek közepette is megőrizték működőképességüket, eredményesek a képzési kínálat bővítésében, tudományos teljesítményük nemzetközi rangú, magas színvonalon működtetik a tudományos utánpótlást biztosító doktori iskolákat, jelentősen kiszélesítették a hallgatók mobilitását is magában foglaló nemzetközi kapcsolatrendszerüket. A rektori konferenciának meghatározó szerepe volt abban is, hogy az oktatói, kutatói és hallgatói közösség megértette a változtatás szükségességét és aktív közreműködéssel, fegyelmezetten végrehajtotta az átalakulás talán legnagyobb lépését, az intézményi integrációt.

Az első fél év tapasztalatai felhívják a figyelmet arra, hogy az integráció olyan nagyméretű változás, amely nemcsak az új intézmények számára teszi szükségessé tevékenységük, szemléletük és stílusuk felülvizsgálatát, hanem a felsőoktatás felelős szervezetei, testületei számára is.

A Magyar Rektori Konferencia június 27-én tartott ülésén értékelte évtizedes tevékenységének fő vonásait, valamint az integráció első felévtét és az alábbi megállapításokat fogalmazta meg:

– Az intézményekben nagy erőfeszítéssel folyik az a nagy bonyolultságú folyamat, amelynek célja az új belső szervezeti formák és működési mechanizmusok létrehozása. Eközben azonban egyre inkább érzékelhető, hogy erre a folyamatra kedvezőtlen hatást fejtenek ki a felsőoktatás megoldatlan problémái, nevezetesen a képzési, kutatási és fenntartási alulfinanszírozottság, a méltatlan bérhelyzet, a folyamatos létszám-leépítési fenyegetettség, a sok

helyen leromlott épület- és műszerállomány, a beruházások alacsony szintje, az egyetemi autonómia elégtelen törvényi háttér.

– A felsőoktatás jogi szabályozása nem tartalmazza teljes mértékben azokat a technikákat és eszközöket, amelyek alkalmasak lennének az orvosi, agrár-, műszaki és művészeti képzés specialitásainak kezelésére.

– Ezeknek a feszültségeknek az oldása alapvető feltétele az integrációs folyamat sikerének, vagyis a felsőoktatás kívánatos fejlődésének és versenyképességének növelésének, ami pedig – aligha vitatható – a magyar társadalom és gazdaság elsőrendű érdeke is.

– Ebben a helyzetben a Magyar Rektori Konferencia, összhangban az Európai Rektori Konferencia alapelveivel, a Bolognai Nyilatkozat szellemiségével és szem előtt tartva az ország EU-csatlakozási érdekeit, akkor cselekszik helyesen, ha eddigi többnyire követő tevékenységét – ami a mások által készített koncepciók, rendeletek, jogszabályok véleményezését jelentette – kezdeményező szereppé alakítja át. Indokolja ezt az is, hogy egy közelmúltban hozott törvényi követelemben a rektorok nem lehetnek tagjai sem a Magyar Akkreditációs Bizottságnak, sem a Felsőoktatási és Tudományos Tanácsnak, sőt a rektori konferenciának megszűnt a képviselői a Tudománypolitikai Kollégiumban is.

A kezdeményező szerep azt jelenti, hogy a rektori konferencia rendszeresen állást kíván foglalni az általa fontosnak tartott felsőoktatás-politikai, illetve az egyetemi szférát közvetlenül érintő kérdésekben. Ezeket az állásfoglalásokat a döntéshozók és a társadalom elé kívánja tárni, annak reményében, hogy ezáltal még inkább segíteni lesz képes a felsőoktatás fejlődését és az egyetemek társadalmi elfogadottságát.

E nyilatkozatot valamennyi állami, egyházi és művészeti egyetem rektora aláírta.

Az Egyetemi Tanács

Elnök: dr. Mészáros Rezső egyetemi tanár, rektor

Tagok: dr. Besenyi Lajos egyetemi tanár, dr. Lonovics János egyetemi tanár, dr. Berta Árpád egyetemi tanár, dr. Farakas Beáta egyetemi docens, dr. Falkay György egyetemi tanár, dr. Mezősi Gábor egyetemi tanár, dékánok; dr. Boda Márta főiskolai tanár, dr. Galambos Gábor egyetemi tanár, dr. Bicsérdy Gyula főiskolai tanár, főigazgatók; dr. Fenyvessy József egyetemi tanár, főigazgató-helyettes; dr. Dobozy Attila egyetemi tanár, dr. Szabó Gábor egyetemi tanár, rektorhelyettesek, centrum elnökök; Kerek Ferenc főiskolai docens, a Zenekonzervatórium igazgatója; Jancsó Csaba EHÖK-elnök; dr. Molnár Imre egyetemi tanár; dr. Almási Tibor egyetemi docens; dr. Pogány Magdolna főiskolai docens; dr. Lengyel Imre egyetemi docens; dr. Erős István egyetemi tanár; dr. Békési Imre egyetemi tanár; Csorbáné dr. Tóth Marianna

vezető nyelvtanár; Bajuszné dr. Kabók Katalin főiskolai docens; dr. Csirik János egyetemi tanár; dr. Csanády Lajosné főnövér, Tiszai Károlyné osztályvezető, nem oktatói-kutatói képviselő; Benke Csaba, Fekete Zoltán, Tokaji István, Németh Lénárd, Magyar Roland, Csehák Augustia, Lajos István, Molnár István, Imreh Szabolcs, Döbör András, Pónya Béla egyetemi hallgatók; Balogh Krisztina doktori képzésben résztvevő hallgatói képviselő.

Állandó meghívottak, tanácskozási joggal: dr. Benedek György egyetemi tanár, dr. Homoki Nagy Mária egyetemi docens, dr. Seres László egyetemi tanár, rektorhelyettesek; dr. Thurzó László egyetemi tanár, a reprezentatív szakszervezetek képviselője; dr. Várkonyi Zoltán egyetemi docens, a Közalkalmazotti Tanács elnöke; dr. Mader Béla az Egyetemi Könyvtár főigazgatója.